

розглядається співвідношення картин світу, феномен дискретного, недискретного, реального та нереального, колективного та індивідуального.

У другому розділі «Онтологічні аспекти комунікативних одиниць різномовних дискурсів» (С. 52-138) представлено широкий спектр проблем текстоцентричного підходу. Вельми валоративними є лінгвістичні атрибути комунікативних одиниць, бо на відміну від словоцентричного бачення тут верифікуються лінгвістичні атрибути предикативності, темарематичної представленості.

Третій розділ «Статус комунікативного мовчання в ендозоні невербаліки» (С. 139 - 215) присвячено комунікативному мовчанню, лакунарним явищам (маркування семи без лексеми). Кожний підрозділ роботи супроводжується відповідною літературою. Післямова (С. 216-218) підсумовує колективні зусилля авторів стосовно перекладознавчого аналізу референтів.

Цінним у роботі вважаємо відсутність теоретизації, а навпаки наявність синкретичного поєднання теоретичного та практичного матеріалу. Наші рекомендації мають характер побажань – продовжити роботу над заявленою тематикою та розробити цикл дидактичного призначення для слухачів перекладознавчого дискурсу.

Рецензована монографія робить вагомий внесок у перекладознавство. Монографія становить інтерес для філологів-перекладочів, її матеріал є цінним та корисним для наукової роботи студентів, аспірантів філологічних спеціальностей. Зважаючи на актуальність, наукову новизну монографії «Об'єкти перекладознавства» вважаємо зазначене дослідження корисним для дидактичного опрацювання.

(Матеріал надійшов до редакції 11.03.20. Прийнято до друку 9.04.20)

СЕРЯКОВА ІРИНА ІВАНІВНА

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов
Київського національного лінгвістичного університету

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію І. Р. Корольова

“Національна кооперативна комунікативна поведінка: від когніції до дискурсу”

(Корольов І. Р. *Національна кооперативна комунікативна поведінка: від когніції до дискурсу*: монографія / відп. ред. О. С. Снитко. Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2018. 519 с. ISBN 978-966-439-985-9)

У сучасних умовах гіперактивної моно- та міжкультурної взаємодії актуалізувалися дослідження тих аспектів комунікативної діяльності, які сприяють гармонійному й успішному спілкуванню носіїв різних мов. Проблематика рецензованої праці, присвяченої вивченню національної кооперативної комунікативної поведінки українців, росіян, литовців і американців, сьогодні, як ніколи, є актуальною, особливо, зважаючи на ті геополітичні події, що відбуваються в світі, учасниками яких є Україна, Російська Федерація, Литовська Республіка та США. Вчитися вести конструктивний і водночас компромісний діалог – основне завдання дипломатії, місія якої полягає передовсім у налагодженні сприятливих умов для вирішення різних питань, і не лише політичних. Кооперація спілкування – це майстерність, і для того, щоб її досягати, потрібні відповідні вміння і навички, а головне, знання культури спілкування і намірів співрозмовника.

Окреслений (і далеко не вичерпаний) перелік питань, які порушені й по-новому науково-творчо розв'язані в рецензованій монографічній праці, свідчать про її сучасний соціально затребуваний характер, перспективність продовження розробки цих важливих

питань із залученням культурних традицій народів інших країн, що є “гравцями” світової політики.

Що стосується власне лінгвістичної проблематики, яка в цій роботі пов’язана із розглядом питань про зв’язок мови з її носіями як представниками певного соціуму, про співвідношення мови та культури, про вплив соціокультурних і психологічних чинників на формування комунікативної поведінки, то вона також залишається **актуальною** і генерує інші дискусійні дослідницькі концепції.

На особливу увагу заслуговує обраний автором теоретико-експериментальний підхід: від когніції (людської свідомості) – до дискурсу – для розкриття універсальних та специфічних компонентів кооперативної комунікації, тобто від пізнання світу до потенційної реалізації його результатів як у моно-, так і в міжкультурному спілкуванні (Т. ван Дейк, Ф. Бацевич, А. Зернецька, І. Серякова, О. Снитко, Ю. Степанов, О. Кубрякова, Й. Стернін та ін.). Саме тому в умовах інтенсифікації різних форм взаємодії, розвитку міжнародних контактів тощо постає необхідність у досягненні міжособистісного взаєморозуміння та запобіганні конфліктів, що експлікує, насамперед, явище кооперативності.

Сформульована автором гіпотеза про те, що “в мовній / комунікативній свідомості представників різних лінгвокультур наявні ментальні установки, що зумовлюють як специфічне сприйняття навколишнього світу індивідами, так і організацію взаємовідношень із ним [...]”, була теоретично й експериментально підтверджена, про що свідчать відповідні результати як квантитативної обробки експериментальних даних, так і їхня подальша верифікація за допомогою ретельного квалітативного аналізу.

Науковою новизною рецензованої монографії є вперше запропонована дефініція термінологічної дескрипції “національна кооперативна комунікативна поведінка”, під якою автор розуміє когнітивно-семіотично-дискурсивне утворення, сформоване на основі універсальних констант (що сягають онтогенезу людини та її мови як семіотичної системи) і специфічних ціннісних домінант (набутих у процесі соціалізації етносів), без яких успішна життєдіяльність, як і загалом існування *homo sapiens* були б неможливими. З цього нового розуміння такого типу комунікації, як кооперація, випливають і інші нові наукові здобутки роботи, які є цілком самостійними і не викликають жодних заперечень.

Окрім того, варто зробити окремий акцент на залученні автором монографії до зіставного аналізу фактичного матеріалу литовської мови (як і реципієнтів – носіїв литовської мови – для участі в експерименті), що для української лінгвістики становить особливий інтерес і, безперечно, сприятиме активізації подальших досліджень у галузі балтистики та литуаністики на вітчизняних наукових теренах. Це заслуговує найбільш позитивної оцінки.

Дозволимо собі детально окреслити основні наукові здобутки рецензованої монографії:

1) розкриття онтологічної і гносеологічної сутності когнітивно-комунікативної категорії кооперативності, зокрема її засадничих принципів у конструюванні національної кооперативної комунікативної поведінки українців, росіян, литовців і американців;

2) розробка й апробація новаторської комплексної тріангуляційної методики аналізу національної кооперативної комунікативної поведінки, за допомогою якої когнітивно-семіотичний її аспект автор пропонує аналізувати за результатами емпіричного (психо-, соціолінгвістичного експериментів) дослідження, а дискурсивно-прагматичний ракурс – шляхом виявлення універсального та специфічного в семіозисі кооперативних дискурсивних практик і реалізації кооперативної макростратегії за посередництва стратегіко-тактичного репертуару мовних засобів – для демонстрації як універсальних спільних констант комунікативної свідомості українців, росіян, литовців і американців, так і ціннісних домінант їхньої етнічної самосвідомості та менталітету;

3) здійснення таксономії (за результатами експерименту) стереотипних уявлень українців, росіян, литовців і американців про національну кооперативну мовленнєву поведінку та відображення цих уявлень у комунікативній свідомості;

4) конструювання параметричної та фреймово-сценарної семіотичної моделі національної кооперативної комунікативної поведінки українців, росіян, литовців і американців;

5) вимірювання індексів продуктивності універсальних констант та національно-ціннісних домінант комунікативної свідомості українців, росіян, литовців і американців.

Повертаючись до гіпотези дослідження, зазначаємо, що припущення автора монографії про те, “що представники різних лінгвокультур є носіями мовної / комунікативної свідомості, а також ментальних констант (архетипів) і національно-ціннісних домінант (стереотипів), що відображають як загальнокультурні тенденції у прагненні до кооперації й досягненні кооперативності у спілкуванні, так і розбіжності, пов’язані з традиціями та нормами поведінки, національним характером і менталітетом, правилами етикету” знайшли підтвердження в етапах і результатах дослідження.

Монографія містить ґрунтовні, дотичні до концепції і проблематики праці додатки (таблиці, діаграми, анкети тощо), що репрезентують результати цієї глибокої і важливої за своєю науковою ідеєю, прикладним аспектом і практичною цінністю праці. Рецензована робота написана грамотною стилістично вправною метамовою, наукова концепція роботи заслуговує на високу оцінку, всі заявлені в другому розділі роботи методи і прийоми логічно й послідовно застосовані у процесі аналізу фактичного матеріалу, який є абсолютно репрезентативним і паритетним для чотирьох мов, як і результати експерименту.

Натомість окремі авторські дослідницькі погляди спонукають до дискусії і формують побажання для можливих подальших студій автора. Зокрема, йдеться про виявлений спектр невербальних (кінесичних, мімічних, проксемічних, просодичних, такесичних) компонентів національної кооперативної комунікативної поведінки українців, росіян, литовців і американців та певні тенденції їхнього прояву у процесі комунікативної діяльності. При цьому автор не наважується кваліфікувати ступінь цього вияву, наприклад, тактильності чи проксеміки тощо у представників досліджуваних етнокультур. Переконана, що соматикон є однаковою мірою важливий у досягненні кооперації, як і власне вербальна комунікація.

Висловлене побажання жодним чином не впливає на загальну позитивну оцінку монографії Ігоря Руслановича Корольова на тему “Національна кооперативна комунікативна поведінка: від когніції до дискурсу”, адже праця відзначається самостійністю та оригінальністю у вирішенні тих завдань, що мають надважливе значення для розвитку новітніх лінгвістичних наукових напрямів – лінгвокомунікативістики, лінгводискурсології, психолінгвістики, лінгвокультурології тощо.

(Матеріал надійшов до редакції 28.03.20. Прийнято до друку 9.04.20)